

Guia docent 290615 - URBAI14 - Medi, Espai Lliure i Ciutat

Última modificació: 13/07/2020

Unitat responsable: Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès
Unitat que imparteix: 740 - UOT - Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori.
Titulació: GRAU EN ESTUDIS D'ARQUITECTURA (Pla 2014). (Assignatura obligatòria).
Curs: 2020   **Crèdits ECTS:** 5.0   **Idiomes:** Castellà, Català

PROFESSORAT

Professorat responsable: JOAN SOLA FONT

Altres:
Primer quadrimestre:
JOAN SOLA FONT
ELENA ALBAREDA
Segon quadrimestre:
JOAN SOLA FONT
ELENA ALBAREDA

COMPETÈNCIES DE LA TITULACIÓ A LES QUALS CONTRIBUEIX L'ASSIGNATURA

Específiques:

EP3G. Aptitud per catalogar el patrimoni edificat i urbà i planificar la seva protecció (T).
EP7G. Capacitat per elaborar programes funcionals d'edificis i espais urbans (T).
EP18G. Coneixement adequat dels mètodes d'estudi de les necessitats socials, la qualitat de vida, l'habitabilitat i els programes bàsics d'habitatge.
EP19G. Coneixement adequat de l'ecologia, la sostenibilitat i els principis de conservació de recursos energètics i mediambientals.
EP20G. Coneixement adequat de les tradicions arquitectòniques, urbanístiques i paisatgístiques de la cultura occidental, així com dels seus fonaments tècnics, climàtics, econòmics, socials i ideològics.
EP22G. Coneixement adequat de la relació entre els patrons culturals i les responsabilitats socials de l'arquitecte.
EP24G. Coneixement adequat de la sociologia, teoria, economia i història urbanes

Genèriques:

CE4. conocimiento adecuado del urbanismo, la planificación y las técnicas aplicadas en el proceso de planificación.

METODOLOGIES DOCENTS

El curs s'organitza en dos tipus de docència: teòrica i pràctica.

Les activitats teòriques es desenvolupen en dues modalitats: les classes teòriques introductòries al principi de cada bloc temàtic seran impartides pel professorat i una resta de classes organitzades al voltant de la presentació i debat de diversos textos o articles seleccionats per cada un dels tres blocs temàtics. Aquesta presentació dels articles estarà preparada per cada grup d'estudiants i en base als comentaris, es completarà de cara al lliurament final. Al final de cada bloc temàtic, ambdues pràctiques i els seus continguts seran objecte d'un exercici individual de reflexió crítica en base als continguts apresos. El resultat de les presentacions dels textos i els tres exercicis individuals conformaran la qualificació final del curs.

Les activitats pràctiques es desenvolupen en dues modalitats:

La primera i troncal, es focalitza en la realització de tres documents cartogràfics o volumètrics interpretatius de la part de la ciutat -en el cas de proposar una única ciutat d'anàlisi- o ciutat intermèdia proposada a cada grup. El conjunt d'àmbits d'una mateixa ciutat o de ciutats estudiades durant el curs seran el marc des del qual establir les reflexions i conclusions pertinents de cada bloc temàtic. S'explorarà la ciutat proposant diferents aproximacions: la visita iniciàtica, la interpretació dels teixits urbans de la ciutat, la interpretació de l'espai públic de la ciutat i les relacions de la ciutat amb el medi territorial que li és propi.

La segona pràctica del taller es centrarà en l'estudi empíric d'un projecte urbà construït. S'organitzarà una visita en la que un professor o professional convidat comentarà diversos aspectes del projecte. L'objectiu de la pràctica serà l'explicació i reflexió d'altres capes urbanes reconeixibles des del contacte directe amb la realitat del cas d'estudi visitat. Aquest exercici es realitzarà al final de cada bloc temàtic i serà objecte d'avaluació.

Des del dia de la presentació del curs, quedaran organitzats els grups de treball amb l'assignació de la ciutat o part de la ciutat objecte d'estudi, així com també, els articles ressenyats que caldrà presentar. El calendari de curs repartirà les sessions de tot el curs, fixant les dates de correcció i lliurament dels treballs.

OBJECTIUS D'APRENTATGE DE L'ASSIGNATURA

Els objectius del curs en relació amb el coneixement de la ciutat i el medi són:

- L'estudi de la ciutat com un sistema de capes (palimpsest): medi, infraestructures i teixits urbans.
- El medi entès com la matriu biofísica i paisatgística del lloc.
- Les infraestructures, els equipaments i els serveis com el sistema públic que assegura la condició urbana de la ciutat.
- Els teixits urbans com les formes construïdes del sistema de la residència, l'activitat i l'oci.

En aquest curs es pretén que l'estudiant assoleixi les següents habilitats:

- Entendre les raons geogràfiques, històriques, econòmiques i mediambientals de l'emplaçament de la ciutat.
- Desxifrar les condicions particulars de cada lloc.
- Fer una lectura sistèmica de les infraestructures i els teixits de la ciutat.
- Reconèixer i interpretar processos.
- Estimar les capacitats d'adaptació i reciclatge o reutilització de la fàbrica urbana i la ciutat.

Finalment en relació als instruments d'anàlisi i expressió:

- Conèixer i utilitzar la cartografia urbana i territorial.
- Treballar amb documentació diversa referida a la ciutat i el territori.

Per fer-ho, el curs s'organitza en tres blocs temàtics: l'estudi dels teixits urbans de la ciutat, l'estudi dels sistemes urbans i l'estudi de les relacions de la ciutat amb el medi territorial.

Cadascun dels blocs compta amb una sèrie de textos i articles per desenvolupar la base teòrica del curs.

HORES TOTALS DE DEDICACIÓ DE L'ESTUDIANTAT

Tipus	Hores	Percentatge
Hores grup mitjà	27,5	22.00
Hores grup gran	27,5	22.00
Hores aprenentatge autònom	70,0	56.00

Dedicació total: 125 h

CONTINGUTS

Temari

Descripció:

El curs s'organitza en dos tipus de docència: teòrica i pràctica.

Les activitats teòriques es desenvolupen en dues modalitats: les classes teòriques introductòries al principi de cada bloc temàtic seran impartides pel professorat i una resta de classes organitzades al voltant de la presentació i debat de diversos textos o articles seleccionats per cada un dels tres blocs temàtics. Aquesta presentació dels articles estarà preparada per cada grup d'estudiants i en base als comentaris, es completarà de cara al lliurament final. Ambdues pràctiques i els seus continguts seran objecte d'un exercici individual de reflexió crítica en base als continguts apresos al final de cada bloc temàtic. Tan les presentacions dels textos com els exercicis individuals seran objecte d'avaluació i conformaran la qualificació final del curs.

Les activitats pràctiques es desenvolupen en dues modalitats:

La primera i troncal, es focalitza en la confecció d'una sèrie de documents cartogràfics o volumètrics interpretatius de la ciutat intermèdia proposada a cada grup. El conjunt de ciutats estudiades durant els diversos cursos realitzats conformaran un Atlas des del que es podran establir les reflexions i conclusions pertinents. S'explorarà la ciutat proposant diferents aproximacions: la visita iniciàtica, la interpretació dels teixits urbans de la ciutat, la interpretació dels sistemes urbans de la ciutat i les relacions de la ciutat amb el medi territorial que li és propi.

La segona pràctica del taller es centrarà en l'estudi empíric d'un projecte urbà construït. S'organitzarà una visita en la que un professor o professional convidat comentarà diversos aspectes del projecte. L'objectiu de la pràctica serà l'explicació i reflexió d'altres capes urbanes reconeixibles des del contacte directe amb la realitat del cas d'estudi visitat. Aquest exercici es realitzarà al final de cada bloc temàtic i serà objecte d'avaluació.

Des del dia de la presentació del curs, quedaran organitzats els grups de treball amb l'assignació de la ciutat o part de la ciutat objecte d'estudi, així com també, els articles ressenyats que caldrà presentar. El calendari de curs repartirà les sessions de tot el curs, fixant les dates de correcció i lliurament dels treballs.

Objectius específics:

El curs s'organitza segons tres aproximacions a la ciutat: l'espai públic, els teixits urbans i el medi del que forma part.

Coneixement teòric

Cadascun dels blocs conté una lectura, interpretació i exposició d'articles que pretenen donar un marc teòric i crític de diferents temes: la urbanística, la sociologia, la història, la tecnologia, etc.

Aquest coneixement teòric té tres objectius: 1.conèixer, aprendre i exposar un article; 2.formular preguntes crítiques en relació al text i fomentar el debat amb la resta de la classe; 3.realitzar un exercici individual al final de cada bloc, en el que es demostrï haver adquirit aquesta capacitat crítica.

Coneixement empíric

Cada bloc preveu una visita comentada a un projecte urbà construït. Amb un convidat, s'introdueix la part de comunicació d'un projecte i la lectura de capes d'informació que només poden ser percebudes des de l'ús. Es tracta també, d'impartir coneixement fora de l'aula, aprenent directament del coneixement empíric d'una realitat concreta.

Coneixement pràctic

El taller proposa la construcció d'una maqueta per cada bloc.

En el primer bloc, es proposa analitzar un espai lliure en relació a una ciutat determinada.

Al segon bloc, es proposa analitzar i interpretar els teixits d'una ciutat. Aquesta ciutat serà el cas d'estudi que es proposi amb la resta d'assignatures del mateix bloc.

En el tercer bloc, es proposa analitzar i interpretar la ciutat proposada amb el seu medi territorial del que forma part.

Dedicació: 55h

Grup gran/Teoria: 27h 30m

Grup mitjà/Pràctiques: 27h 30m

SISTEMA DE QUALIFICACIÓ

SESSIONS DE TEORIA

Presentació del text recomanat 15% nota curs

Exercicis individuals bloc 1+bloc2+bloc3 15% nota curs

SESSIONS DE TALLER

Presentació exercici visites al lloc 15% nota curs

Presentació final Taller: visita+espai públic+teixits urbans+medi 45% nota curs

ACTITUD

Participació i interès 10% nota curs

BIBLIOGRAFIA

Bàsica:

- "El medio natural". Vilar, Pierre, 1906-. Cataluña en la España moderna : investigaciones sobre los fundamentos económicos de las estructuras nacionales. Barcelona: Crítica, 1978. Vol. 1, p. 133-146.
- Nadal, Jordi. "El aumento de la población, una falsa pista". Nadal, Jordi, 1929-. El Fracaso de la revolución industrial en España 1814-1913. Barcelona: Ariel, 1975. p. 15-24.
- Busquets, Joan. "Macrocefalia barcelonina o ciutats catalanes?". Busquets, Joan, 1946-. Barcelona : la construcción urbanística de una ciudad compacta. Barcelona: Ediciones del Serbal, 2004. p. 274-281.
- Busquets, Joan. "Macrocefalia barcelonina o ciutats catalanes?". Quaderns d'arquitectura i urbanisme. Extra (La identitat del territori català: les comarques), 1981, p. 32-37.
- Solà-Morales, Manuel de. "Les formes del creixement urbà". Solà-Morales, Manuel de. Les Formes de creixement urbà. Barcelona: Edicions UPC, 1993. p. 19-23.
- Font, Antonio [et al.]. "La Construcció de la Catalunya urbana". Quaderns d'arquitectura i urbanisme. Extra (La identitat del territori català: les comarques), 1981, p. 14-25.
- Pié, Ricard. "Naixement, mort i resurrecció dels mercats municipals". Dau: debats d'arquitectura i urbanisme. 2005, núm. 25, p. 23-29.
- Roger, Alain. "El nacimiento del paisaje en occidente; Hacia nuevos paisajes". Roger, Alain; Veuthey, Maysi; Maderuelo, Javier. Breve tratado del paisaje. Madrid: Biblioteca Nueva, cop. 2007. p. 71-125.
- Busquets, Joan. "Los espacios urbanos y el espacio verde". Busquets, Joan. Barcelona : la construcción urbanística de una ciudad compacta. Barcelona: Ediciones del Serbal, 2004. p. 356-364.
- Font, Antonio. "Morfologías metropolitanas contemporáneas de la baja densidad". Indovina, Francesco. La Ciudad de baja densidad : lógicas, gestión y contención. [Barcelona]: Diputació de Barcelona, Xarxa de Municipis, 2007. p. 97-107.
- Pié, Ricard. "Un turismo sin arquitectura o una arquitectura sin argumentos". Pié Ninot, Ricard; Rosa Jiménez, Carlos; Nogueira Bernárdez, Belén. Turismo líquido. Barcelona : Màlaga: Instituto Hábitat, Turismo, Territorio a través de Iniciativa Digital Politècnica (UPC) : Universitat Politècnica de Catalunya ; Universidad de Málaga, cop. 2013. p. 6-37.
- Solà-Morales, Manuel de. "Cuatro paradigmas para un curso de ética urbanística". Font Arellano, Antonio; Corominas Ayala, Miquel; Sabaté Bel, Joaquim. Los Territorios del urbanista : 10 años : 1994-2004 = the territories of the urbanist : 10 years : 1994-2004. Barcelona: Edicions de la Universitat Politècnica de Catalunya, cop. 2005. p.63-69.
- Corominas i Ayala, Miquel. "Cerdà, geómetra". Ciudad y territorio. Estudios territoriales. 1999, núm. 119-120, p. 209-220.
- Solà-Morales, Manuel de [et al.]. "La relació morfologia-localització". Solà-Morales, Manuel de. Les Formes de creixement urbà. Barcelona: Edicions UPC, 1993. p. 71-91.
- Serra Riera, Enric. Geometria i projecte del sòl als orígens de la Barcelona moderna : la vila de Gràcia. Barcelona: Edicions UPC, 1995. p. 39-43; p. 125-145.
- Solà-Morales, Manuel de. Deu lliçons sobre Barcelona : els episodis urbanístics que han fet la ciutat moderna = Ten lessons on Barcelona : urbanistic episodes that have made the modern city. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2008. capítol 3.
- Franquesa, Jordi. "Las comunidades jardín. Antiguas intuiciones para nuestras nuevas ciudades". Revista Iberoamericana de urbanismo [en línia]. [Consulta: 01/07/2015]. Disponible a: <http://hdl.handle.net/2117/12837>.
- Solà-Morales, Manuel de. "El Pla d'urgència del 1957: la Barcelona proletària, mosaic de "polígons"". Solà-Morales, Manuel de. Deu lliçons sobre Barcelona : els episodis urbanístics que han fet la ciutat moderna = Ten lessons on Barcelona : urbanistic episodes that have made the modern city. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2008. p. 465-525 (capítol 9).
- Ferrer i Aixalà, Amador. Els Polígons de Barcelona : l'habitatge massiu i la formació de l'àrea metropolitana. Barcelona: Edicions UPC, 1996. ISBN 8483011409.
- Dupuy, Gabriel. "El desenvolupament de les xarxes a la ciutat". Dupuy, Gabriel. L'Urbanisme de les xarxes : teories i mètodes. Barcelona [etc.] : [Barcelona]: Oikos-tau ; Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 1996. p. 35-54.

RECURSOS

Altres recursos:

UN-HABITAT. "STATE OF THE WORLD'S CITIES 2010/2011 - CITIES FOR ALL: BRIDGING THE URBAN DIVIDE" Overview and key findings, pàgines VIII-XX. [<http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=2917>]